

Регіональне управління та місцеве самоврядування
УДК 352/354-029:3]:316.772.4

Сердюк Ольга Іванівна

*кандидат економічних наук, доцент,
професор кафедри публічного управління та адміністрування,
Полтавська державна аграрна академія*

Сердюк Ольга Ивановна

*кандидат экономических наук, доцент,
профессор кафедры публичного управления и администрирования,
Полтавская государственная аграрная академия*

Serdiuk Olha

*Candidate of Economics, Associate Professor,
Professor of Public Management and Administration Department
Poltava State Agrarian Academy
ORCID: 0000-0003-0926-9623*

Ситник Анатолій Павлович

*аспірант кафедри публічного управління та адміністрування,
Полтавської державної аграрної академії*

Ситник Анатолий Павлович

*аспирант кафедры публичного управления и администрирования
Полтавской государственной аграрной академии*

Sytnyk Anatolii

*Postgraduate of Public Management and Administration Department
Poltava State Agrarian Academy*

Павлушенко Олена Володимирівна

*магістрант за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування»
Полтавської державної аграрної академії*

Павлушенко Елена Владимировна
*магістрант спеціальності «Публічне управління і адміністрування»
Полтавської державної аграрної академії*

Pavlushenko Olena
*Master Student of Specialty of Public Management and Administration
Poltava State Agrarian Academy*

**ВЗАЄМОДІЯ З ГРОМАДСЬКІСТЮ В ПРОЦЕСІ РЕАЛІЗАЦІЇ
СОЦІАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ ОРГАНІВ ВЛАДИ
ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ С ОБЩЕСТВЕННОСТЬЮ В ПРОЦЕССЕ
РЕАЛИЗАЦИИ СОЦИАЛЬНОГО ПРЕДНАЗНАЧЕНИЯ ОРГАНОВ
ВЛАСТИ
INTERACTION WITH THE PUBLIC DURING IMPLEMENTATION OF
THE SOCIAL PURPOSE OF AUTHORITIES**

***Анотація.** У статті узагальнено теоретичні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. З'ясовані передумови побудови ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. Згідно Конституції України окреслені права громадян на участь в управлінні державними справами. Обґрунтовано сутність понять: взаємодія, взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю, громадські організації, громадська рада. Визначено основні ознаки взаємодії. Визначено та обґрунтовано види взаємодії з громадськістю Верховної Ради України та Кабінету Міністрів України, функції взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю. З'ясовано найбільш поширені форми взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю в процесі реалізації свого соціального призначення: збори громадян, місцеві ініціативи, участь у громадських організаціях, залучення до процедури прийняття рішень органів*

самоорганізації населення. Проведено аналіз діяльності громадських організацій в Україні та Полтавській області, що засвідчив значне їх зменшення в Україні та збільшення в Полтавському регіоні. Визначені обсяги та джерела фінансування громадських організацій. Сформовані пріоритетні напрямки взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, що включають: доступ до публічної інформації та задоволення запитів громадян на отримання інформації, електронне голосування, проведення консультацій, розгляд звернень, врахування пропозицій громадських рад. Очікувані результати: зростання відкритості діяльності органів влади, підвищення рівня прозорості процесу прийняття ними рішень, посилення суспільно-корисної активності територіальної громади.

Ключові слова: взаємодія, громадська організація, взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю, громадська рада.

Анотація. В статті обобщены теоретические основы взаимодействия органов местного самоуправления с общественностью. Выявлены предпосылки построения эффективного взаимодействия органов местного самоуправления с общественностью. Согласно Конституции Украины определены права граждан на участие в управлении государственными делами. Обосновано сущность понятий: взаимодействие, взаимодействие органов местного самоуправления с общественностью, общественные организации, общественный совет. Определены основные признаки взаимодействия. Определены и обоснованы виды взаимодействия с общественностью Верховной Рады Украины и Кабинета Министров Украины, функции взаимодействия органов местного самоуправления с общественностью. Выявлены наиболее распространенные формы взаимодействия органов местного самоуправления с общественностью в процессе реализации своего

социального назначения: собрание граждан, местные инициативы, участие в общественных организациях, привлечение к процедуре принятия решений органов самоорганизации населения. Проведен анализ деятельности общественных организаций в Украине и Полтавской области, который показал значительное их уменьшение в Украине и увеличение в Полтавском регионе. Определены объемы и источники финансирования общественных организаций. Сформированы приоритетные направления взаимодействия органов местного самоуправления с общественностью, включающие: доступ к публичной информации и удовлетворение запросов граждан на получение информации, электронное голосование, проведение консультаций, рассмотрение обращений, учета предложений общественных советов. Ожидаемые результаты: рост открытости деятельности органов власти, повышение уровня прозрачности процесса принятия ими решений, усиление общественно-полезной активности территориальной общины.

Ключевые слова: взаимодействие, общественная организация, взаимодействие органов местного самоуправления с общественностью, общественный совет.

Summary. The article summarizes the theoretical foundations of interaction of local authorities with the public. The prerequisites for building effective interaction between local authorities and the public have been clarified. According to the Constitution of Ukraine the rights of citizens to participate in the management of state affairs are defined. The essence of the concepts is substantiated: interaction, interaction of local self-government bodies with the public, public organizations, public council. The main features of interaction. The types of interaction with the public of the Verkhovna Rada of Ukraine and the Cabinet of Ministers of Ukraine have been identified and substantiated, functions of interaction of local authorities with the public are

outlined. The most common forms of interaction of local governments with the public in the implementation of its social purpose: meetings of citizens, local initiatives, participation in public organizations, involvement in the decision-making process of self-organization of the population. An analysis of the activities of public organizations in Ukraine and Poltava region, which showed a significant decrease in Ukraine and increase in Poltava region. The volumes and sources of financing of public organizations are determined. Foreground areas of interaction of local authorities with the public have been formed, including: access to public information and satisfaction of citizens' requests for information, electronic voting, consultations, consideration of appeals, consideration of proposals of public councils. Expected results: increase of openness of activity of authorities, increase of level of transparency of process of their decision-making, strengthening of socially useful activity of territorial community.

Key words: *interaction, public organization, interaction of local self-government bodies with the public, public council.*

Постановка проблеми. В умовах розвитку місцевого самоврядування в Україні, прийняття управлінських рішень неможливе без врахування думки громадськості як основи місцевого самоврядування. Відсутність політики «партнерства» стримує розвиток органів місцевого самоврядування та територіальних громад, заважає ефективній реалізації соціальних функцій місцевого самоврядування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Аспекти взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю досліджують зарубіжні та вітчизняні вчені, зокрема: О. Батанов, Ю. Лебединська, П. Манжола, Б. Кістяківський, В. Куйбіда, А. Колодій, Л. Полішкевич, О. Чемерис, В. Яблонський. Проте, в наукових працях з публічного управління питання взаємодії органів

місцевого самоврядування з громадськістю не набули достатнього поширення та на додаткову увагу заслуговує всебічна характеристика механізму цієї взаємодії.

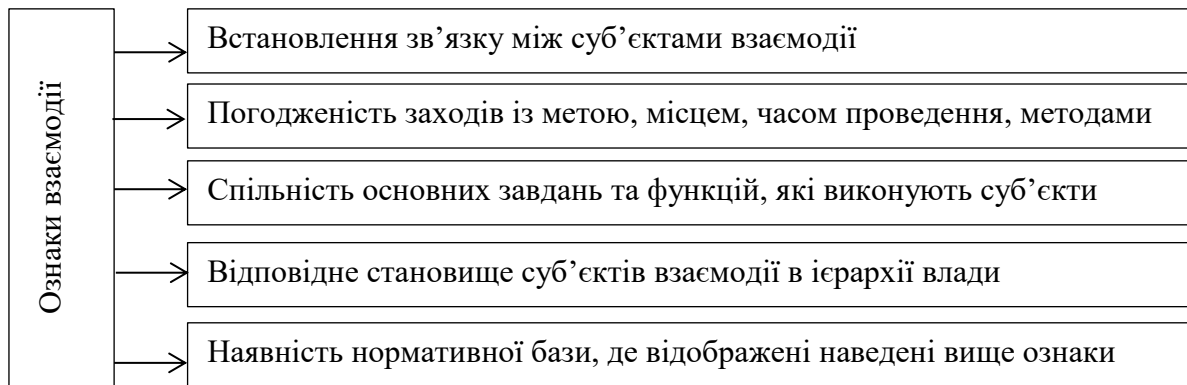
Метою статті є визначення теоретичних засад взаємодії органів влади з громадськістю та обґрунтування практичних положень щодо її активізації в процесі реалізації соціального призначення органів місцевого самоврядування.

Виклад основного матеріалу дослідження. Соціальні проблеми завжди перебувають у полі зору громадськості. В Україні створені умови для побудови ефективної системи взаємодії органів влади та громадськості. Згідно Конституції України, держава відповідає перед людиною за свою діяльність і головним обов'язком держави є утвердження і забезпечення прав та свобод людини [7, ст. 3]. Громадяни України мають право брати участь в управлінні державними справами [7, ст. 38], також направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, що зобов'язані розглянути і дати обґрунтовану відповідь у встановлений законом строк [7, ст. 40].

Б. Кістяківський [6] вважає, що «правильне і нормальне виконання державних функцій у правовій державі залежить від самодіяльності суспільства і народних мас. Свого повного розвитку правова держава досягає при високому рівні правосвідомості в народі і при сильно розвиненому почутті відповідальності». З точки зору управління, взаємодію як поняття, вчені розглядають як форму зв'язку елементів відкритої системи, за допомогою якої вони, лише взаємно доповнюючи один одного, створюють всі необхідні умови для успішного функціонування всієї системи загалом.

Необхідно зважати на те, що взаємодія як управлінська категорія проявляється не лише у внутрішньо-організаційній діяльності системи, а й

зовнішніх функціях. Виділяють наступні ознаки взаємодії (рис. 1).

Рис. 1. Основні ознаки взаємодії

Джерело: сформовано автором на основі [8, с. 283]

Регламентом діяльності Верховної Ради передбачена можливість співпраці представників об'єднань громадян, наукових установ, представників громадськості з представниками органів державної влади та місцевого самоврядування у формі участі у парламентських слуханнях [11, гл. 39]. У ст. 40 Закону України «Про Кабінет Міністрів України» [10, ст. 40] визначено відносини Кабінету Міністрів України з громадськістю, які здійснюються шляхом інформування, консультацій, розгляду пропозицій (звернень), задоволення запиту на інформацію (табл. 1).

При залученні громадськості до процесу прийняття рішень, до спільної взаємодії, влада виступає як суб'єкт, тобто впливає на громадськість з метою активізації її діяльності, створює необхідні для цього умови, організує заходи тощо. У результаті цього процесу громадськість, яка виступала в ролі об'єкта діяльності влади, перетворюється на суб'єкт, тобто починає впливати на владу, контролювати її та «диктувати» свої умови (вимагати вирішення тих питань, які, на її думку, які є першочерговими та найнеобхіднішими).

Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю – це співпраця органів місцевого самоврядування, членів територіальної

громади шляхом координації діяльності вирішення їх спільних проблем, спрямована як на забезпечення успішної реалізації функцій і виконання завдань органами місцевого самоврядування, так і на ефективну реалізацію прав та інтересів територіальної громади [8, с. 288].

Таблиця 1

Види взаємодії з громадськістю Кабінету Міністрів України

Види взаємодії	Характеристика взаємодії
Інформування	Оприлюднює звіти та іншу інформацію про свою діяльність у засобах масової інформації, на офіційному веб-сайті Кабінету міністрів, проводить роз'яснювальну роботу щодо цілей, змісту та механізму реалізації державної політики. Надає об'єднанням громадян інформацію, необхідну для досягнення їх цілей і виконання відповідних завдань
Консультації	Забезпечує проведення консультацій із громадськістю з питань формування та реалізації державної політики шляхом громадського обговорення за процедурами, встановленими Регламентом Кабінету Міністрів України
Розгляд пропозицій (звернень)	Здійснюється шляхом процедури, що визначена Регламентом Кабінету Міністрів України
Задоволення запити на інформацію	Здійснюється у порядку, встановленому Законом України «Про доступ до публічної інформації»

Джерело: сформовано автором на основі [9; 13]

Інститут місцевого самоврядування має соціальне призначення, яке постає як предмет відображення функцій місцевого самоврядування, повноти, якості, ефективності, результативності та прозорості їх реалізації. Якість виконання функцій муніципальної влади визначається рівнем, ступенем відповідності (або невідповідності) місцевого самоврядування своєму соціальному призначенню, ефективністю цього виду публічної влади [4, с. 92-93]. Співпраця з громадськістю має вирішальне значення при розбудові моделей ефективної реалізації соціальних функцій місцевого самоврядування.

Основними функціями взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю є: участь громадян у визначенні напрямів самоврядної політики, досягнення взаєморозуміння, забезпечення реалізації прав та

інтересів членів територіальної громади, комунікативна функція, формування іміджу органів місцевого самоврядування.

При взаємодії з громадськістю влада повинна знаходити компроміс у відносинах, застосовуючи для цього різні види механізмів. В цьому процесі мають бути зацікавлені обидві сторони, але для здійснення ефективної та плідної взаємодії ініціатива має надходити з боку влади.

Залежно від цілей, обсягу повноважень суб'єктів, взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю може набувати різних форм. Найбільш поширеними з яких є: збори громадян, місцеві ініціативи, участь у громадських організаціях, залучення до процедури прийняття рішень органів самоорганізації населення та спеціально створених дорадчих органів громадського контролю при органах виконавчої влади (громадські ради).

Взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю передбачає обов'язковий доступ до публічної інформації та задоволення запитів на неї. Згідно ст. 5 Закону України «Про доступ до публічної інформації» [9, ст. 5], доступ до інформації забезпечується шляхом системного та оперативного оприлюднення інформації (на офіційних веб-сайтах у мережі Інтернет, в офіційних друкованих виданнях, на інформаційних стендах).

Результати моніторингових соціологічних опитувань свідчать, що участь у громадських організаціях сприймається українцями як одна з найбільш ефективних форм участі громадян у прийнятті рішень та управлінні на державному та місцевому рівнях [14]. Громадські організації – це добровільні громадські об'єднання, засновниками та членами яких є фізичні особи, що об'єдналися для задоволення та захисту своїх законних соціальних, економічних, творчих, вікових, національно-культурних, спортивних та інших спільних інтересів.

Останнім часом можна спостерігати значне зменшення кількості

громадських організацій в Україні (табл. 2). Кількість керівних органів громадських організацій в 2017 р. складала лише 38,3 % рівня 2015 р. В той же період кількість громадських організацій у Полтавській області зросла на чверть (на 234 од.), а її частка в загальній кількості громадських організацій України – на 3,1 відсоткових пункти і склала 4,5 % в 2017 р. Кількість членів громадських організацій в Україні протягом 2015-2017 рр. зменшилася на 11271 осіб (43,9 %). Але при цьому, в Полтавській області спостерігається її збільшення на 129,1 тис. осіб або у 2,8 рази. Проте, за умови зменшення в Україні масштабів громадських організацій обсяги фінансування їх діяльності збільшилися за досліджуваний період на 1 млн грн (на 17 %), що створює кращі умови розширення їх громадської участі. Грошові надходження з Державного бюджету України складають 2,6 % загальної кількості грошових надходжень, місцевого бюджету – 3,4 %.

Очікується, що ефективна взаємодія органів місцевого самоврядування з громадськістю забезпечуватиметься і через громадські ради. Згідно Типового положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади [12] громадська рада – це консультативно-дорадчий орган, який утворюється при міністерстві, іншому центральному органі виконавчої влади, місцевій державній адміністрації з метою здійснення координації заходів, пов'язаних із забезпеченням проведення консультацій з громадськістю з питань формування та реалізації державної політики. Основні завдання громадської ради полягають у сприянні: реалізації громадянами права на участь в управлінні державними справами, врахуванні органом виконавчої влади громадської думки під час формування та реалізації державної політики, здійсненні громадського контролю за діяльністю органів виконавчої влади.

Таблиця 2

**Діяльність громадських організацій та джерела їх фінансування в
Україні та Полтавській області, 2015-2017 рр.**

Показники	2015 р.	2016 р.	2017 р.	2017 р. у % до 2015 р.
Кількість громадських організацій в Україні, од.	67911	23237	25988	38,3
у тому числі: в Полтавській області, од.	931	936	1165	125,1
Частка громадських організацій в Полтавській області у загальній кількості громадських організацій в Україні, %	1,4	4,0	4,5	x
Кількість членів громадських організацій в Україні, тис. осіб	25680,7	24438,1	14409,3	56,1
у тому числі: в Полтавській області, тис. осіб	72,7	222,0	201,8	277,6
Частка членів громадських організацій в Полтавській області в загальній кількості членів громадських організацій в Україні, %	0,3	0,9	1,4	x
Надходження коштів до громадських організацій в Україні, усього, млн грн	6216,4	6211,9	7271,6	117,0
у тому числі: в Полтавській області, тис. грн	52,7	71,6	71,7	136,0
Частка коштів, що надійшли до громадських організацій в Полтавській області, в загальній сумі надходжень коштів до громадських організацій в Україні, %	0,8	1,1	1,0	x
З загальної суми надходжень коштів до громадських організацій в Україні: надходження з Державного бюджету України, млн грн	226,3	259,5	194,0	85,7
надходження з місцевого бюджету, млн грн	160,4	194,2	249,8	155,7
членські внески, млн грн	611,6	622,9	720,4	117,8

Джерело: розраховано автором на основі [1; 2; 3]

Новий шлях розвитку громадських рад, продиктований вимогами часу передбачає рейтингове електронне голосування. Проектом змін до Типового положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади зазначається, що «рейтингове електронне голосування відбувається із використанням інформаційно-комунікативних

технологій у тому числі за допомогою засобів Інтернету (через офіційний веб-сайт органу) у порядку, визначеному органом». Проте, таке голосування може мати певні сумніви. С. Золотар влучно зазначає, що сама процедура такого голосування, повинна включати перевірені методи ідентифікації осіб через електронний цифровий підпис або BankID, аби не вдаватися до сумнівної ідентифікації за електронною поштою та номером телефону [5].

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Згідно Конституції України, її громадяни мають право на участь у формуванні державної політики у різних сферах. В Україні сформовані передумови побудови ефективної взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю, шляхом прийняття законодавчих актів. Налагоджений механізм такої взаємодії полягає в: електронному голосуванні, проведенні консультацій, розгляді звернень, врахуванню пропозицій громадських рад. Останні мають стати вагомим засобом впровадження соціальних цілей влади. Запропоновані заходи сприятимуть відкритості діяльності органів влади, підвищенню рівня прозорості процесу прийняття ними рішень, суспільно-корисної активності територіальної громади. Перспективи подальших розвідок знаходяться в сфері вивчення практики та можливостей використання інструментів електронної взаємодії, зокрема, на рівні місцевого самоврядування.

Література

1. Діяльність громадських організацій у 2015 році : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2016. 100 с. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm (дата звернення 20.10.2020 р.).
2. Діяльність громадських організацій у 2016 році : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України, 2017. 75 с.

- URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm
(дата звернення 20.10.2020 р.).
3. Діяльність громадських організацій у 2017 році : статистичний бюлетень. Київ : Державна служба статистики України. 2018. 75 с.
URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm
(дата звернення 20.10.2020 р.).
  4. Дробуш І. В. Соціальна функція місцевого самоврядування: її структура, сутність та зміст // Вісник Центральної виборчої комісії, 2015. № 2. (32). С. 90-96.
  5. Золотар С. Косметичний ремонт громадських рад, або як (не)змінити правила гри // Українська правда. веб-сайт. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/02/20/7207196/> (дата звернення 20.10.2020 р.).
  6. Кистяковский Б. А. Социальные науки и право : очерки по методологии социальных наук и общей теории права. URL: civil.consultant.ru/book/136/563.html (дата звернення 19.09.2020 р.).
  7. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 10.09.2020 р.).
  8. Полішкевич Л. Теоретичні засади взаємодії органів місцевого самоврядування з громадськістю // Ефективність державного управління, 2016. Вип. 4(49). Ч.1. С. 282-289.
  9. Про доступ до публічної інформації : Закон України від 13.01.2011 р. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text>
(дата звернення: 31.09.2020 р.).
  10. Про Кабінет Міністрів України : Закон України від 27.02.2014 р. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (дата звернення: 25.10.2020 р.).
  11. Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10.02.2010

- р. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (дата звернення: 27.10.2020 р.).
12. Регламент Кабінету Міністрів України : постанова Кабінету Міністрів України від 18.07.2007 р. № 950. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40158 (дата звернення: 29.10.2020 р.).
13. Типове положення про громадську раду при центральному, місцевому органі виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 15.10.2004 р. № 1378. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/10242020> (дата звернення 20.10.2020 р.).
14. Чемерис О. Теоретико-правові засади взаємодії органів влади і громадськості при формуванні та реалізації державної політики // Ефективність державного управління: збірник наукових праць, 2015. Вип. 42. С. 39–51.

References

1. Dijaljnistj ghromadsjkykh orghanizacij u 2015 rotsi : statystychnyj bjuletenj. Kyjiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2016. 100 s. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm (data zvernennja 20.10.2020 r.).
2. Dijaljnistj ghromadsjkykh orghanizacij u 2016 rotsi : statystychnyj bjuletenj. Kyjiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy, 2017. 75 s. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm (data zvernennja 20.10.2020 r.).
3. Dijaljnistj ghromadsjkykh orghanizacij u 2017 rotsi : statystychnyj bjuletenj. Kyjiv : Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy. 2018. 75 s. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/Arhiv_u/15/Arch_go_bl.htm (data zvernennja 20.10.2020 r.).
4. Drobush I. V. Socialjna funkciija miscevogho samovrjaduvannja: jiji struktura, sutnistj ta zmist // Visnyk Centraljnoji vyborchoji komisiji, 2015.

№ 2. (32). S. 90-96.

5. Zolotar S. Kosmetychnyj remont ghromadsjkykh rad, abo jak (nezminyty pravyla ghry. Ukrajsjka pravda. : veb-sajt. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/02/20/7207196/> (data zvernennja 20.10.2020 r.).
6. Kystjakovskij B. A. Sotsyalnye nauky y pravo : ocherky po metodologhyy sotsyalnykh nauk y obshhej teoryy prava. URL: civil.consultant.ru/book/136/563.html (data zvernennja 19.09.2020 r.).
7. Konstytucija Ukrajiny : Zakon Ukrajiny vid 28 chervnja 1996 r. № 254k/96.URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96%D0%B2%D1%80#Tekht> (data zvernennja 10.09.2020 r.).
8. Polishkevych L. Teoretychni zasady vzajemodiji orghaniv miscevogho samovrjaduvannja z ghromadsjkistju // Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja, 2016. Vyp. 4(49). Ch.1. S. 282-289.
9. Pro dostup do publichnoji informaciji : Zakon Ukrajiny vid 13.01.2011 r. № 2939-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17#Text> (data zvernennja: 31.09.2020 r.).
10. Pro Kabinet Ministriv Ukrajiny : Zakon Ukrajiny vid 27.02.2014 r. № 794-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-18#Text> (data zvernennja: 25.10.2020 r.).
11. Pro Reghlament Verkhovnoji Rady Ukrajiny : Zakon Ukrajiny vid 10.02.2010 r. № 1861-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1861-17#Text> (data zvernennja: 27.10.2020 r.).
12. Reghlament Kabinetu Ministriv Ukrajiny : postanova Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 18.07.2007 r. № 950. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_40158 (data zvernennja: 29.10.2020 r.).
13. Typove polozhennja pro ghromadsjku radu pry centraljnomu, miscevomu orghani vykonavchoji vlady : postanova Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid

15.10.2004 r. № 1378. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/10242020> (data zvernennja 20.10.2020 r.).

14. Chemerys O. Teoretyko-pravovi zasady vzajemodiji orghaniv vlady i ghromadsjkosti pry formuvanni ta realizaciji derzhavnoji polityky // Efektyvnistj derzhavnogho upravlinnja: zbirnyk naukovykh pracj, 2015. Vyp. 42. S. 39–51.